

Epistola Pauli

Paulus iuxta quosdam vocat penulas: Nec obstat huic expositioni quod subdit: Libros. nam probabile est quod habere alios libros: et tamen seorsum faciebat mentionem de volumine legis propter eius auctoritatem seu dignitatem. sicut si aliquis habens plures libros et biblia diceret alicui posita mihi biblia et libros meos.

Replica.
Lca. vltio scde ad Timothee. vbi dicit. Penula quam reliquit troade etc. p. stil. sicut et magister in glo. exponit dicitur esse consulari. burg. obicit dices: quod hieronymus. penula dicitur volumine hebraeo. sicut beatus hieronymus. hoc non facit secundum prophetiam sed aliorum expositores. dicit namque volumine hebraeo replica: quod paulus secundum quosdam penula vocat. nec pertinet ut dicit burgensis. ad inanem gloriam: pro vestre hie dicitur penula apostolorum se ostendere fore civem romanum: nam non magis ad vanitatem pertinet hoc facere pro vestre quam pro calce. prestantione: quod tamen apostolus sepe legit fecisse specialiter quam cesares appellavit. Nec valet ratio burgensis. quoniam superflue exprimeret liber vni quoniam in diffinitio dicitur de libris: nec dignitas alicuius libri huiusmodi superfluitate tollit: ut si quis deposuisset biblia cum multis alijs libris superflue diceret. Remittite mihi libros et biblia: nam cum dicitur de libris vtiq; principaliter de principalioribus loquitur et scdario de minus principalibus: sed si quid inter libros esset quod nomen libri non digne reciperet: merito specificaret: id est apostolus addidit specificatione membranas: vide in litera non est magis speculationis.

Postilla fratris Nicolai de lyra super epistolam Pauli ad Tatum Incipit.

Paulus servus dei. Sic incipit epistola pauli ad tyrum: que diuiditur in tres partes. scilicet in salutatione et persecutione tibi. Quis rei gratia et condusionem tibi. Salutem te in fine epistole. In prima parte primo ponit personam salutem quatuor ad nomen cum dicit: Paulus. et robus huius nominis dicta sunt in principio epistole ad romanos: et quatuor ad religionem: cum dicit: b. Servus dei. i. fidelis christianus: et quatuor ad officii dignitatem: cum dicit: c. Aplos autem iesu christi secundum fidem. i. ad predicandum fidem. d. Et agnitiones veritatis dei. hoc dicit ad excludendum sciam humanam inuentam: in quibus sunt aliqui falsitates admixte: vtz per aristoteli. quod si verius alijs scripserit: aliqui tamen falsa admiscuit: ut de veritate mundicie de numero intelligentiarum et huiusmodi. e. Que secundum pietatem. i. ad verum dei cultum ordinata. f. In spem vite eterne. pro bec sequede. g. Quam promisit mihi non mentis reus. h. sit ipsa veritas. b. Ante tempora secularia. i. ab eterno. Et accipit promissio hic pro predestinatione dei: quod ab eterno are electi ordinavit gratiam et gloriam. Et quod effectus huius predestinationis est in tempore: id subdit. i. Manifestavit autem temporibus suis. i. ab eo dispositis et ordinatis. k. Verbum suum. i. filium incarnatum. l. In predicatione. id est per predicationem. s. christi et discipulorum suorum: id subditur

Incipit argumentum in epistolam ad Tatum.

Quod dicitur in epistola ad Tatum et instruit te constitutione presbiteri et spirituali conversatione et hereticis vitandis: quod traditionibus iudaicis creditur: scribens et a nicopoli.

Explicit argumentum.

Incipit epistola Pauli ad Tatum. Caplm. j.

Paulus servus dei. Quis rei gratia autem iesu christi secundum fidem electorum tui et agnitionem veritatis: quam secundum pietatem

Que credita est mihi. tanquam fidei predicatori. n. Scdm pce. sal. no. dei. vtz act. xiiii. Separate mihi barnabam et saulum. scdo ponit personam salutem: cum dicitur. o. Tuo dilecto filio secundum eodem fide. i. catholice. catholicon. n. grece latine signat eodem velle. et dicit apostolus filio secundum eodem fidem ad ostendendum quod tytus non erat filius eius carnalis sed spiritualis. tercio ponit optata bona: cum dicitur. p. Gratia in presentibus. q. Et pax in futuro. nam beatitudo quietat tota litera bovis appetitum. r. A deo patre. quod est gratie et beatitudinis causa principalis effectiva: tunc cum filio et spiritu sancto: nam opera trinitatis sunt indiuina. s. Et christo iesu. quod eius humanitas est causa instrumentalis coniuncta. t. Huius rei. hic incipit epistola percutio quod diuiditur in duas partes: in prima parte tytus instruit de ordinatione ecclesie: secundo de informatione plebis sibi commissa sequenti capitulo. prima in duas: quia primo ponit suam instructionem: scdo cuius scda dicitur rationem: ibi sunt enim multi. Circa primum instruit eum de ordinatione ecclesie quatuor ad episcopos et presbiteros. instituerat. n. eum paulus cretensem archiepiscopum: et sic ad eum pertinebat ordinatio totius provincie. Sciendum etiam quod sub nomine presbyterorum intelligit etiam episcopos: et e converso sub nomine presbyterorum intelligit presbiteros: sicut dictum fuit plenius super. j. Timothee. in. dicitur igitur. t. Quis rei gratia. id est propter predicationem fidei catholice: v. Reliqui te crete. instituens te ibi archiepiscopum. r. Et ea que desunt. de bona dispositione ecclesie. y. Corrigas. in melius reformando. z. Et constituas pro civitates presbiteros. secundum exigentiam populorum. a. Sicut et ego disposui tibi. in forma que sequetur. b. Siquis sine crimine est. Ne enim qui constituitur presbyter episcopus debet esse integre fame et fidei. Ista autem conditio et alie sequentes debent esse excellenti in episcopo: quod in sacerdote curato. c. Amius uxoris vir. scz post baptismum. ut dictum est supra. j. Timothee. in. d. Filios habes fideles. licet non oporteat ipsum habere filios: quia poterat continere: tamen si habet oportet quod sint fideles. id est sane fidei: e. Non in accusatione luxurie. id est accusabiles de luxuria: sicut filij beati. i. Reg. ii. f. Aut non subditos. id est in rebelles. g. Oportet enim te. iam expositum est. b. Sicut dei dispensatorem. in bonis spiritualibus vbi requirit maior fidelitas: et diligentia quam in dispensatione bonorum temporalium: i. Non superbum. alios suppeditando: k. Non iracundum. in animo: superbi enim defacili irascuntur. l. Non vinolentum. id est in potu vini excessivum: quia per hoc impeditur discretio: que

est in spei vite eterne: quam promisit quod non mentis reus ante tempora secularia: manifestavit autem temporibus suis. Verbum suum in predicatione: quam credita est mihi secundum preceptum salutatoris nostri tui tuo dilecto filio secundum eodem fide gratia et pax a teo patre et xpo iesu saluatore nostro. Huius rei gratia reliqui te crete: ut ea que desunt corrigas et constituas pro civitates presbyteros: sicut et ego disposui tibi: si quis sine crimine est vnus uxoris vir: filios habens fideles aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse: sicut tui dispensatorem: non superbum non iracundum: non vinolentum

natione ecclesie: secundo de informatione plebis sibi commissa sequenti capitulo. prima in duas: quia primo ponit suam instructionem: scdo cuius scda dicitur rationem: ibi sunt enim multi. Circa primum instruit eum de ordinatione ecclesie quatuor ad episcopos et presbiteros. instituerat. n. eum paulus cretensem archiepiscopum: et sic ad eum pertinebat ordinatio totius provincie. Sciendum etiam quod sub nomine presbyterorum intelligit etiam episcopos: et e converso sub nomine presbyterorum intelligit presbiteros: sicut dictum fuit plenius super. j. Timothee. in. dicitur igitur. t. Quis rei gratia. id est propter predicationem fidei catholice: v. Reliqui te crete. instituens te ibi archiepiscopum. r. Et ea que desunt. de bona dispositione ecclesie. y. Corrigas. in melius reformando. z. Et constituas pro civitates presbiteros. secundum exigentiam populorum. a. Sicut et ego disposui tibi. in forma que sequetur. b. Siquis sine crimine est. Ne enim qui constituitur presbyter episcopus debet esse integre fame et fidei. Ista autem conditio et alie sequentes debent esse excellenti in episcopo: quod in sacerdote curato. c. Amius uxoris vir. scz post baptismum. ut dictum est supra. j. Timothee. in. d. Filios habes fideles. licet non oporteat ipsum habere filios: quia poterat continere: tamen si habet oportet quod sint fideles. id est sane fidei: e. Non in accusatione luxurie. id est accusabiles de luxuria: sicut filij beati. i. Reg. ii. f. Aut non subditos. id est in rebelles. g. Oportet enim te. iam expositum est. b. Sicut dei dispensatorem. in bonis spiritualibus vbi requirit maior fidelitas: et diligentia quam in dispensatione bonorum temporalium: i. Non superbum. alios suppeditando: k. Non iracundum. in animo: superbi enim defacili irascuntur. l. Non vinolentum. id est in potu vini excessivum: quia per hoc impeditur discretio: que

ad Tytum

re. ritur in dei ministro: m. **N**ō p̄cussorē. qd̄ viciū
 out̄ frequēter ex excessiva vini potatione. n. **M**on
 turpis lucri cupidū. i. secularis qd̄ ē p̄ mercatōes: r̄ ta
 lia q̄ nō decēt ministros eccl̄ie: o. **S**ed hospitalē.
 opozet. n. esse ad pegrinos. p. **B**enignū. ad om̄s.
 q. **P**udentē.
 in agbilibus.

r. **S**obriū. i. te
 nentē sobriam
 mensurā in om̄
 nib: s. **J**u
 stum. s. **F**o
 rmalit̄
 q̄stuz ad sc̄p̄m
 r̄ effectiue q̄stū
 ad ppl̄m sibi s̄
 ditū: in q̄ d̄z fa
 cere iusticiāz et
 p̄seruare. t.
Sanctū. erga
 d̄m. y. **C**on
 tinentē. i. firmi
 ter se tenentem
 p̄ra t̄tationis
 impetū: r̄
Amp̄lectentes
 eū r̄. i. diligen
 ter studentes in
 sacra scriptura
 y. **A**et potens
 sic exhortari. id
 est fideles ad bo
 nū: r̄. **I**n do

m. nō p̄cussorē: nō turpis lu
 cri cupidū: s̄ hospitalē be
 nignū prudētē sobriū iu
 stū sanctū p̄tinētē ample
 ctentē eū q̄ s̄m doctriā est
 fidelē s̄monē: vt potens sit
 exhortari in doctriā sana
 r̄ eos q̄ p̄radicūt arguere
 s̄. **S**ūt. n. multi r̄ inobediē
 tes vaniloq̄ et seductores:
 maxime q̄ t̄ circūcisiōe s̄
 quos oportet redargui: q̄
 vniuersas v̄mos s̄ subuer
 tūt: t̄cētēs q̄ non oportet
 turpis lucri ḡra. **D**ixit q̄
 dā ex illis p̄ri: ipoz p̄p̄ha
 ta: **A**retenses sp̄ menda

ctrina sana absq̄ d̄m̄it̄e alicuius erroris. a. **E**t
 eos q̄ p̄tra. ar. eos efficaciter repellendo. b. **S**unt
 em̄. **H**ic cōter reddidit ratōne vltimi dicti. s. quare debz
 esse potēs. a. **I**nobediētes vel p̄radicētes. argue
 re dicēns: **S**unt. n. multi inobediētes. i. veritati euan
 gelice p̄radicētes. b. **A**niloqui. ex multiloquio
 suo mētēs simplicū p̄turbantes: s̄o subdit: c. **E**t se
 ducto. p̄ mēdacia colorata. d. **M**axime autē. sup
 ple sunt tales: e. **Q**ui de circūcisiōe sunt. isti erāt
 falsi apostoli de iudaismo p̄uersi: nō t̄n recte: qz cū ob
 seruatione euangeliū volebāt obseruationē legalīū in
 t̄roducere: vt habet infra eodē cap. f. **Q**uos oportet
 redargui. qz legalia mortua fuerūt in passione ch̄ri
 sti: et mortifera post publicationē euangeliū: put supra
 declaratū fuit diffuse Ro. iij. ad Gal. ij. r̄ prima ad Ti
 mo. v. g. **Q**ui vniuersos v̄mos. fidelīū. b. **S**ub
 uertunt. i. subuertere nitunt̄. i. **H**ocētēs que non
 oportet. i. nō sana s̄ pestifera. k. **T**urpis lucri ḡra.
 i. p̄t̄ questū. et sic in duob: p̄ccabāt. s. in doctriā r̄ in
 intentione docendi: r̄ declarat p̄positū p̄ dictū cuiusdā
 doctozis illius gētis. d. l. **D**ixit q̄ dā ex illis p̄rius
 ipsoz p̄p̄ha. p̄ hoc autē q̄ nō d̄r p̄p̄ha absolute: s̄ p̄
 p̄beta ipsoz: dā intelligi q̄ nō fuit vere. p̄beta loq̄ns
 spiritu diuino: s̄ humano: sicut expertus fuit viues in
 ter eos: dicit t̄n p̄beta large r̄ participatiue inq̄tum
 verum dicit: sicut et p̄beta vera loquūt̄: et subdit̄ eū
 dictū cū dicit. m. **A**retenses semper mendaces. id
 est assueti mendacijs. n. **M**ale bestie. idest morda
 ces verbis. o. **V**entris pigri. idest gulosi. Ille em̄z
 qui habet ventrem nimis impletuz nō p̄t̄ ire expedi
 te: sed tarde et pigre. p. **Q**uā ob causam. r̄ qz sunt
 talib: vicijs assueti. q. **I**ncrepa illos dure. r̄ non
 molliter: sicut beli. j. **R**eg. ij. vnde bierony. beli. p̄ filio
 r̄ s̄ozum iniquitate d̄m̄atus est corripuit quidē eos
 sed leuitate patris r̄ nō auctoritate pontificis. r̄
Et sani sint in fide. catholica: s. **N**on intendētes
 fabulis iudaicis. de obseruatione legalīū que mortua
 fuerūt in passione ch̄risti: r̄ ideo quidquid d̄r de neces
 saria obseruatione eoz totū est fabulosum et falsum.
Et mandatis hominum auct. se a veri. fecerant
 em̄ iudē multa statuta p̄ quorum obseruatōes irri

tabant p̄cepta diuina s̄m q̄ impropere eis saluator: ma
 thei. xv. di. **Q**uare irritū fecistis mandatum dei p̄pter tra
 ditionē v̄ram. y. **D**ia. cibaria: r̄ **M**unda. sup. sūt
 y. **M**undis. i. p̄ baptismū sanctificatis. a. **C**onqui
 ant et in fide. nihil mundū: r̄ subdit̄ cā cū dicitur. **S**ed in
 quinate sunt cor̄
 mens r̄ p̄scientia.
 p̄pter qd̄ dicit sal
 uator math. xv. vi
 cers. **N**ō quod in
 trat in os conqui
 nat hominem. sed
 abus: s̄ quod p̄ce
 dit ex ore conqui
 nat hominem. s. extra
 ctioes: blasphemie
 r̄ b̄mōr: q̄ primo. p̄
 ceat̄ ex corde ma
 lo et p̄scientia co
 inq̄nata. b. **E**t
 fitetur se nosse d̄m̄
 dicētes se esse ch̄ri
 stianos: false t̄n: iō
 subditur.

ces male bestie v̄tr̄ pigri
 Testionū s̄ verū ē: **Q**uā
 ob eam increpa illos dure:
 vt sani sint in fide: nō intē
 dētes iudaicis fabul̄ r̄ mā
 datis hoim auct̄antiū se a
 veritate. **D**ia. mūda. mū
 dis: coinq̄natis aut̄ r̄ infi
 delib: nihil est mūdū: s̄ in q̄
 nate s̄ eoz r̄ mens et p̄scia.
Cōfitē se nosse d̄m̄: fact̄
 aut̄ negāt: cū sint aboinari
 r̄ incredibiles: r̄ ad omne
 opus bonū reprobi. .ij.
Qu aut̄ loquere que
 decent sanā doctriāz
 senes vt sobriū sint: pudici

c. **F**actis aut̄ ne
 gant: cum sint abo
 minati deo. d.
Et incredibiles. id
 est increduli. e.
Et ad omne opus
 reprobi. qz nullum
 opus potest eē bo
 num merito sic sine fide. **H**ebre. xj. **S**ine fide impossibile ē
 placere deo. **E**p̄ Tytum.

Capitulo primo vbi dicit in postilla. **U**t patet p̄ aresto
 ti. qui lz verius alijs scripserat aliqua: t̄n falsa imiscuit.

Non videtur Arist. concludere seu asserere eternita
 te mundi: sed potius istud relinquere tāq̄ p̄bleu
 ma neutrū. licet. n. probat q̄ materia prima nō sit
 generabilis nec corruptibilis: sicut q̄ generatio vni⁹ est
 corruptio alterius r̄ b̄mōr: ex his nō sequit̄ q̄ mundus in
 cipit esse p̄ modū creatiōis. **S**il̄ licet in. ir. mera. concludat
 numerū intelligentiāz sepataz hoc est s̄m consideratiōz
 motū orbū celestīū: et ē. p̄cessus naturalis: qz ad cogno
 scendū intelligibilia non possum: naturaliter puenire nisi
 p̄ sensibilia s̄ s̄m sententiam sanctorū qui scripturas diu
 nas scrutant̄ substantie immateriales excedunt quasi in
 cōpabilitate s̄m multitudines sustātias materiales.

In epistola ad tytum primo caplo vbi postillatoz
 dicit Arist. in plurib: bene scribentem: falsitates
 tamen sepe inseruisse: sicut eternitate mundi: r̄ nu
 merū intelligentiarum r̄. **B**urgen. hic sicut et **J**o. j. niti
 tur Aristotelem defendere ab erroribus illis in quib: ta
 men scola parisiensis eū damnauit: et corruptionem illi
 vide **J**ohannis. j.

Qu autem. **P**ostq̄ apostolus instruxit Tytum de
 ordinatione ministroz eccl̄ie: hic consequenter
 instruit eum de informatione plebis sibi commis
 se: et primo q̄tum ad aliquos specialiter: secundo q̄tum
 ad omnes generaliter sequenti capitulo. **P**rima in tres:
 s̄m tres gradus hominum: partes patebunt prosequen
 do. **I**n prima parte docet eū q̄stuz ad eos qui sunt in sta
 tu senili dicēns: a. **T**u autem loquere. informando po
 pulum. b. **Q**ue decent sanam doctriam. in moribus
 c. **S**enes vt sobriū sint. idest moderati in actibus suis.
 quod exigit maturitas etatis. d. **P**udici. idest casti.
 qz contrarium est valde detestabile in antiquis: eo q̄ in
 eis frigeat calor naturalis. e. **P**rudentes in agbili
 bus: quod debet esse in eis acquisitum per experientiam
 longi temporis.

Epistola Pauli

f Sani in fide. absq; admittione erroris. g In dilectione. q est forma fidei. b In patientia. sicut sunt sani ita q; nō frangant p̄ impatientiā in aduersis. i Anus similiter in habitu sancto. i. religioso et bēsto supple sint l Non criminatrices. i. imponentes defacli crimina iu uenculis. m

Nō multo uino fui cutes. naz potatio uini excessiua iducit ad fractionē castitatis uidualis. n Bene uocētes nō in publico: sed in secreto iuniores mulieres. o

Adolēscēntulas. **H**ec est scōa pars in qua instruit euz de p̄sonis existentibus in statu iuuenili di. **A**dolēscēntulas. supple admo ne. p **E**t uiros suos amēt. sicut se ip̄as: q; uir et uxor sunt una caro. q

Filios suos diligant. non soluz q; tuz ad corpus eos nutriendo: s; etiāz q; tu ad aiaz eos in moribus informādo. r **P**udentes. supple eē in gubernatione domus et familie. s **C**astitas. castitate pu/gali. t **S**obrietas. in cibo et potu:

q; multum facit ad castitatem seruandā. v **D**omus curā habentes. et nō p̄ alienas domos vagantes. r

Benignas. erga omnes. y **S**ubditas uiris suis. ut nō nobilitate uel diuitiis date nolint eis obedire. z **E**t nō blasphemet uerbu dei. i. doctrina euangelica: et refertur hoc ad oia p̄dicta: et etiā sequentia. tunc. n. habitabāt xp̄iani inter infideles: et ideo si fuissent incōpositi morib; infideles fidem catholicā deriderēt. a **I**uuenes similiter. q; iuuentus impellit ad sequendū impetus passionuz maxime concupiscentie carnalis: p̄pter qd̄ retinenda est in freno sobrietatis: et quoniā turpe est doctori cum culpa redarguit ip̄m: et in moralibus magis mouent uerba q; facta: ideo p̄sequenter informat tytum di. b **I**n omnibus teipsum p̄be et informando subditos factis. c

In doctrina. informando eos uerbis sacris. d **I**n integritate. i. puritate mentis et corpis. e **I**n grauitate gestus exterioris. f **U**erbu sanū irreprehensibile. supple sit. g **E**t is qui ex aduerso est. i. aduersarius fidei b **U**eratur. i. p̄fusus ad seipm reuertatur. i **N**ihil habens malum dicere de nobis. et sic tandem ad fides cōuertatur. k **S**eruos. **H**ec est tertia pars in qua tytu instruit de his qui sunt in p̄ditione seruli: et primo ponit instructione: secundo instructionis ratio: ibi apparuit enim **A**rcā p̄mum dicit apl̄s: k **S**eruos. supple uoce. l **D**ñis suis subditos esse. eis debita reuerentiam et obsequium exhibēdo: et hoc siue sint boni siue mali: fideles aut infideles. m **I**n omnibus placentes nō p̄tradicētes. et hoc intelligendū est de licitis tm̄ et honestis. n **N**on fraudantes. dños in rebus uel obsequijs debitis. o

Sed in omnibus fidē. i. fidelitatē. p **B**onam ostēdētes uerbis et factis. q **E**t uoc. sal. no. oriunt in omib; et hoc suis bonis moribus. hoc em̄ faciendo sanct; paulus seruēs regi infideli sic fidē suā moribus orauit. q li

terationē sui a seruitute et oim ciuū suoz meruit ap̄ regē infidelē. r **A**pparuit. **H**ic ponit dicte instructionis rō q; accipit ex saluatoris exemplo: q; dedit se ip̄m p̄ nobis: et subiicit se seruitut. **N**os redimeret a seruitute dyaboli: p̄pter quod dno

in oib; fidē bonā ostēdētes: **U**t doctrinā saluatoris n̄ri dei ornēt in oib;. **A**pparuit. n. grā dei et saluatoris nostri oib; hoib; erudicēs nos ut abnegantes impietate: et sc̄laria desideria: sobrietate et iuste et pie uiuam; in b̄ sc̄lo: expectātes brām sp̄s et aduentū gl̄ie magni dei et saluatoris n̄ri iesu xp̄i: q; dedit semetip̄s p̄ nobis: ut nos redimēt ab oī iniquitate et mūdaret sibi p̄lm̄ acceptabilem sectatorē bonoz opm. **H**ec loqr̄ et exhortare: et argue; cū oī imperio. **N**emo te p̄temnat.

Caplm̄. iij.

Ad mone illos p̄ncipi bus et p̄tātib; subditos esse dicto obedire: ad omē

Et aduentū glorie magni dei et n̄ri. nam in primo aduentū uenit in humilitate et subiectione: sc̄do uenit in gloria et p̄tate: et subdit; de primo aduentū. d **Q**ui dedit seipm̄ p̄ nobis. in humilitate factus obediēs usq; ad mortē crucis. e **E**t nos redimēt ab oī iniquitate. f **E**t mūdaret p̄ sacramentum baptismi quo deletur originale peccatum et actuale. g **S**ibi populum acceptabilem. p̄ gratiam baptismi. h **S**ectatorem bonorum operū. ita q; gratia baptismalis non datur in uacuo: sed ad bene operandum. i **H**ec loquere. ignorantes docendo. k **E**t exhortare. iam scientes ad melius inducendo. l **E**t argue. delinquentes. m **C**ū oī imperio. id est auctoritate pontificali. n **N**emo te contemnat. p̄ latus enim nimis mollis p̄ceptibilis reddidit suis subditis.

Caplm̄. iij.

Ad mone. **P**ostq; apostolus tytum instruit de informatione populi sc̄dm̄ gradus speciales: hic consequenter instruit eum de informatione generaliter quo ad om̄s: primo qualiter se habere debeat erga principes: secundo erga hereticos homines ubi. **H**ereticum. prima in duas: quia prime ponitur instructio. secundo instructionis ratio. ibi. **G**ram; enim. **A**rcā p̄mū dicit. a **A**d mone illos. i. subditos tuos generaliter. b **P**incipibus et potestatibus. secularibus. c **S**ubditos esse. tales enim potestates procedūt ex dei ordinatione qui s̄m̄ uoluntatem suam transferret regna: atq; constituit: **D**aniel. ij. et ideo q; tali potestati resisti ordinationi dei resistit: **R**o. xij. d **D**icto. s. potestatis. e **O**bedire. in licit; ideo subdit;: f **A**d omne op; bonū paratos esse. in hoc enim non solum obeditur homini: sed deo cui; minister est iudex siue potestas: ut dicitur **R**o. xij.

nos redimeret a seruitute dyaboli: p̄pter quod dno fidelib; dñis suis infidelib; subici: p̄pter qd̄ dicit: **A**pparuit. n. gratia dei et sal. dñi n̄ri. in carne. p̄ nobis assumpta. s **E**rudicēs nos. uerbis et exemplis **E**t abnegantes impietatez. i. idolatriam sicut p̄ opposituz pietas dicitur cult; diuinus. v **S**ecularia desideria. que tenent ad diuitias honores et delicias. r **S**obrietate. in uerbis. y **E**t iuste. ad primuz. z **E**t pie. ad deum. a **U**iamus in hoc seculo. fragili et transitorio: adeo subdit; b **E**xpectantes beatam spem. i. gloriam eternā a nobis speratam.

Ad Tytum

Neminē blasphemare, etiā iniuriāntem: s̄ patiēter tolerare: aut ronabilē obuiare: idē s̄ dicit: **N**ō litigiosos eē: s̄ modestos. mēsurā debite rōnis frūdo. nā aliqñ expedit de iniuriātib⁹ iusticiā querere: v̄t pote qñ ex tolerantia nūcū iniuriātib⁹ audaciā malefaciēdi. **O**ēs ostendētes mā suauitētes. s̄m rōnis dicitamē. aliter nō eēt mā suetudo: s̄ magis pusillanimitas. **K** Ad oēs hoies. tam fideles s̄ infideles. **I** Erasmus. **H**ic p̄nter ponit dicitamē cū rōis rō: r̄ ē duplex. p̄ma accipit ex p̄te status querorū ad fidē catholicam ante p̄uersionē in q̄ statu erant mali r̄ defectuosi: r̄ idē debet de defectuosis hominibus r̄ infidelibus p̄descendē p̄ mansuetudinē quācū p̄t fieri tōno mō s̄m rōnis dicitamē: ideo dicit: **I**

Eramus. n. ali-
quando r̄ nos insipientes. i. sine sapia vera que est christus: quis tūc aliq̄ eēt p̄bi mūdana p̄diti sapia. **M** Increduli. in his q̄ se supra rōem: cuiusmodi se ea q̄ se fidei. **N** Errātes. in moribus. **O** Seruētēs desideris. i. passionū sectatores. **P** In malicia r̄ inuidia agētes. q̄ntū ad illos q̄ peccabāt ex certa malicia. r̄ q̄ hoc ē vāide testabile: idē subdit. **Q** Dībiles. i. deo. **R** Odientes inuicē. q̄ mali hoies nō habent amicitias ad alios: nec etiā ad seip̄os: v̄t declarat pol. **S** Cū autē. **H**ic ponit scdā rō dicit in structiois: r̄ scdō ex dictis inferē q̄dā p̄clo. **I**bi. **F**idelis. **R**atio v̄o accipit ex credentiū statu post suā p̄uersionē ad quē vocati sunt v̄t sint heredes vitē eterne. r̄ hoc ex mera dei grā r̄ benignitate. p̄pter qd̄ benigni alijs etiā infidelib⁹ dnt cē: marie principib⁹ quantum p̄t fieri h̄z dei: r̄ hoc est qd̄ dicit: **S** Cū autē ben. r̄ hu. apa. r̄ b̄nitas in ei⁹ natiuitate benignitas autē in sua p̄uersione. **T** Nō ex ope. i. q̄ se. nos. cū essem⁹ peccatores. **V** Sed s̄m suā misē. sal. nos se. salus. n. eter. na excedit totaliter facultatē nature hūmāe. p̄pter qd̄ nō p̄t eā attingere nisi ex largitate diuine misericordie. **U**er lauacri regenerationis. i. baptisimi. q̄ est sp̄ualis generatio: **J**o. in. **M**isi q̄s renatus fuerit ex aqua r̄ sp̄u nō p̄t introire in regnū dei. **Y** Et renouationis spiritus sancti. sp̄s. n. sanctus in baptismo datus: terminat vitam veterē que fuit sub peccato: r̄ inchoat nouā que ē in grā. **Z** Quē effudit in nos abunde. ad relictionē omnīū peccatorū r̄ copīā virtutū. **A** Per iesum christum. ex cuius passione habet efficacīā baptisimi sacramentū. **B** Ut iustificati grā ipsius. qui facit nos dei filios adoptiuos. et p̄ consequēs: **C** heredes sumus s̄m spem vitē eterne. in p̄nti: et in futuro erim⁹ s̄m rē. **D** Fidelis dicit inferē cōclusio. scilicet q̄ ritus de hac spe vitē eterne informet suos subditos: et dicit doctrinā inualem r̄ curiosā dicit igitur: **D** Fidelis sermo est. i. q̄ sumus here-

des s̄m spem vitē eterne. **E** Et de his volo te confirmare subditos tuos. est enim spes ista anchora animarū: eam immobilem in bono sicut anchora materialis nauis in mari: sed in hoc est differentia. quia anchora materialis figitur teorsum in maris fundo: bed autem figitur sursum in celo: ideo dicitur **Hebr.** **vi.** Fortissimū solaciū habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem quam sicut anchoram habem⁹ anime tutā ac firmam: et incidentem v̄tq̄ ad interiora velaminis. i. ad secreta celestia que sunt nobis velata.

Sim spem vitē eterne. **F**ide-
lis sermo ē. **E**t de his volo
te confirmare: v̄t curēt hōis
opibus p̄sse: q̄ credūt teo.
Nec sunt bona r̄ vtilia ho-
minib⁹. **S**tultas autē que-
stiones r̄ genealogias et cō-
tētiōes r̄ pugnas legi tēu-
ta. **S**ūt. n. iutiles r̄ vane.
Hereticū hoies p̄ vnā et
scdā correctionē tēu-
ta: scies q̄ subuersus ē: q̄ eius
modi est r̄ reliq̄ cū sit pro-
prio iudicio p̄dēnat⁹. **Q**uz
misero ad te artemā aut ty-
chicū: festina ad me venire
nicopolī. **I**bi. n. statui h̄e-
mare: zenam legis p̄ritum r̄
apollo solite premitte v̄t
nihil illis desit. **D**iscat au-

iesum nazarenum de danid nō descendisse: sicut dictum ē supra. **J** ad **Limo.** **J.** **I** Et contentiones. verbosas. **K** Et pugnas legis. inutiles p̄ quas aliqui nitentur saluum intellectum p̄ducere. ideo subditur: **I** Sunt. n. inutiles. i. sine fructu. **M** Et vane. i. false. **N** Hereticū dicit ostenditur qualiter tytus et subditi sui se debeant habere erga hereticos. **O** Hereticum hominē qui recepit fidem catholicam et postea corrupit eam. **P** Post vnā. id est primam: eo modo loquendi quo dicitur **Ben.** **J.** **F**act. n. est respere r̄ mane dies vnus. i. primus. **P** Et se eundam correctionē tēu-
ta. r̄ facias ab alijs tēu-
ta. ne p̄ eum inficiantur alijs. **Q** Sciens quia subuersus est. absq̄ reditu r̄ hoc de communi cursu. **R** Cum sit proprio iudicio p̄dēnatus. nam fidē quā recepit v̄t veraz: impugnat v̄t falsam. **S** Cum misero. **N**ec est vltim⁹ pars huius epistole que dicit cōclusio eius: in qua p̄ Ty-
to mandat r̄ eum salutat. **D** Cū misero arte: naz ad te aut Tychicum. ad regendum in absentia tua populum tuuz **T** Festina ad me venire nicopolim. r̄. q̄a p̄ponebat ibi manere p̄ aliquod spacium tēporis: ideo p̄ tyro manda-
bat v̄t illo temporis spacio possēt eum plenus informa-
re de ecclesiastica disciplina. **V** Zenaz legispe. r̄ apol. sol. p̄mitte. i. priusq̄ ad me venias remitte ita solite p̄-
uidendo eis de necessarijs. **X** Ut nihil desit eis. in via. erat enim apollo ep̄s corinthiorū: sed p̄pter seditionem aduersum se p̄citata p̄ pseudo ap̄los discesserat cum zena socio suo veniens ad Tytum cretensem ep̄m: sed sedatis corinthijs p̄ epl̄as pauli: mandauit tyto v̄t priusq̄ ven-
ret nicopolim ad eum remitteret eos tēciter. **Q**z autem prius noiat zenaz: r̄ dicit eū legisperitus: nō ē et eo q̄ esset maior vel peritior. sed q̄ dignitas ep̄scopalis ipsius apollo r̄ eius scia erant note r̄ famose: nō sic aut alterius: idē prius ip̄m noiauit r̄ peritum expressit: ne cura puilio-
nis circa eū negligere: et si queraf v̄nde fieret ista prouisi-
o: r̄ dicit. **D** **D**iscat autē r̄ v̄t. i. creteses vobis subdi-
ti. **Z** Bonis operibus p̄cesse. i. insisterē. i. ministrā-

Et curēt ho-
nis operibus p̄-
esse. i. v̄t sint de pri-
mis operibus ho-
nis. **F** **H**ereticū
documenta sūt do-
na r̄. **G** **S**cul-
tas autē q̄ones. i. ir-
rationabiles. **H**
Hereticū autē q̄ones. i. ir-
rationabiles. **I**
Item generalias. id
est falsas per quas
pseudo apostoli ni-
tebantur ostēdere

Epistola Pauli

do doctoribus. **a** Ad usus necessarios. nō supfluos. **b** Et nō sint infructuosi. 2 sic exardant 2 in igne mittatur sicut arbor infructuosa: **2** Matth. vii. Omnis arbor que non facit fructū bonum excidēt 2 in ignem mittet. **c** Salutant te. Consequenter salutatur cum ex parte sociorū dicēt. Salutant te qui mecū sunt omnes quoz nomina tacer. ppter breuitatem. **d** Saluta eos qui nos amāt in fide. i. fideliter 2 nō sicut. Consequenter salutatur eos generaliter di. **e** Gratia dei. que est arra vite beate. **f** Cum omnibus vobis. sup. sit amē

In ca. iij. vbi dicitur in postilla: Stultas aut que stiones. **Q**uid intelligatur p hoc quod dicit Stultas aut que stiones 2 generalis. dicitur fuit in additioe supra ad timotheum. j. 2c.

Postilla fratris Nicolai de lyra ad pbilemonē incipit. **C**a. j. **Q**uid vult vult? **D**ic incipit e. p. istola ad pbilemonē: q̄ dividit in tres partes. i. in salutatio-

nē 2 psecutionē. **i**bi. Gratias ago. 2 p dulationē. **i**bi. Confidens. In p̄ma pte ponit p̄sonas salutantes cū dicit: **a** Paulus vincetus iesu xpi. i. in carceratus. p̄ fide iesu xpi. **b** Hic nō noiat se aplm: qd̄ est nomen dignitatis: s̄ vincētū p̄ iesu xpo: qd̄ est ex p̄ssimuz pietatis: eo q̄ intendebat monē pbilemonem ad pietatē erga onesimuz: p̄ q̄ scripsit banc eplam pbilemoni: vt patebit psequendo. **c** Et timotheus frater. hūc adiungit in salutatioe qm̄ erat dilectus pbilemoni: vt sic petitio sit magis exaudibilis: nō soluz p̄ reuerentia pauli: sed etiā p̄ amore timothei. sc̄do ponitur persone salutate cū dicit: **c** Pbilemoni dilecto adiutori nostro. i. ope predicatiois: **d** Et ap̄ie sorori charissime. **e** Hec vt dicit glo. erat vxor pbilemonis: idō ponit eam in salutatioe vt inclinet pbilemonem ad petitionis exauditionē. **e** Et archippo p̄militoni nostro. in militia christi resistendo viriliter aduersariis fidei: et ista nominat ea d̄ratione qua 2 appia. **f** Et eccle. i. p̄grega tiom fidelium. **g** Que in domo tua est. nā cū eo plures habitabant fideles. tercio ponit optata bona cū dicit: **b** Gratias ago. **h**ic p̄m̄ ponit hūc eplē. p̄secutio. **i** Et dividit in duas ptes qz p̄mo paulus captat pbilemonis beneuolentiā sc̄do format suā petitionē. **i**bi. ppter qd̄. **k** Circa primū dicit Gratias ago teo meo sp̄. actu vel habitu. **l** Ad semp. i. omnibus temporibus ad hoc decetibz. **k** Memoria tui faciēs. grās agendo bonis tuis p̄teritis 2 deprecando de futuris. **l** Audiens cha. tu. 2 fide. i. p̄mendationē tue charitatis

tem 2 vestri bonis opibus p̄esse ad usus necessarios: vt nō sint infructuosi. **S**aluta te q̄ mecū sunt omnes. **S**aluta eos q̄ nos amant in fide. **G**ra tui cum omnibus vobis amen. **E**xplic epla pauli ad tytū.

Incipit argumētū in epistolam ad pbilemonem. **Q**uoniam famulatus es lras fac p̄ onesimuz seruo eius: scribēs ei ab vrbē roma te carere p̄ sup̄scriptū onesimū. **E**xplicat argumētū.

Incipit epla pauli ad pbilemonem. **C**aplm. j. **A**ulus vincetus christi iesu 2 timotheus frater pbilemoni dilecto adiutori nostro: et ap̄ie sorori charissime: 2 archippo p̄militoni nro: 2 c-

2 fidei a referentibus tibi. **m** Quā habes in domino iesu. cui seruis fideliter. **n** Et in oēs sanctos. quibus tua bona cōicas misericorditer. **o** Et communicatio 2c. hoc refert ad id qd̄ supra dicit. **p** Memoriam tui faci. in orationibus meis. **q** orando. **r** Et

desie q̄ in domo tua ē: grā vobis 2 para teo p̄renno 2 dño iesu christo. **S**ras ago teo meo semp̄ memoriā tui faciēs in orōnibz meis audiēs charitatē tuā et fidē: quā hēs in dño iesu 2 in oēs sc̄os: vt cōicatio fidei tue euidēs fiat i agnitione oīs opis boni in xpo iesu. **S**audū. n. magnū habui 2 solationē i charitate tua: qz viscera sc̄oz requeuerūt p̄ te frat. **p**pter qd̄ multā fiduciaz hēs in xpo iesu imperandū tibi qd̄ ad rezptinet ppter charitatē magis obsecro cū sis talis vt paulus senex: nūc autē 2 vincetus iesu xpi: obsecro te p̄ meo filio que genui i viculis onesimo: qui tibi aliqui inutilis fuit: nūc autē 2 mihi 2 tibi vtilis: que remisi tibi. **T**u autē illū vt mea viscera suscipe: que ego voluerā mecum retinere: vt p̄ te

cōicatio fidei tue in effectu q̄ seruus xpo fidelis et sanctis cōmunicat. **p** Audiens fiat p̄ receptionem p̄mū. **q** In agnitione oīs boni opis. i. in clara visioe dei: in quo est omne bonum. **r** In christo iesu. i. per christum ieiū tanq̄ per mediatorez nostrum. vel d̄: **s** In xpo iesu. qz beati rehaunt interioris in aspectu iue detans 2 exterioris in aspectu eius binauitatis. **s**

Saudū est magis habui 2c. qz bonuz di scipuli redndat in bonuz magistr. **t** Quia viscera sanctorum requieuerunt per te frat. cōsolatōis fuerat eos vbo et etiā necessaria ministrado. **u** hanc autē p̄medationē 2 similes nō faciebat ap̄s ad adulandū: s̄ vt puocar et ad maius bonū: qz vltus laudata crescit. **v** Propter qd̄. **w** Hic p̄m̄ ap̄s format petitionem. et secundo remouet excusationē. **x** Forsitan enim. **y** Circa primū dicit. **y** Propter quod. id est propter charitatem te se audit. **z** Multam fiduciam habens in christo iesu. id est pro amore christi iesu. **aa** Impe. ti. quod ad rem ptinet. i. qd̄ ē decens 2 rationale. **ab** Propter charitatem. in me et te mutuā. **ac** Magis obsecro cum sis talis. vita 2 etate. **ad** Et paulus senex. ppter quod magis volo vt deprecationē q̄ imperio. vnde et scribēs timotheo dicit prima epistola. iij. ca. Seniores ne increpaueris s̄ obsecra vt patrem. **ae** Nunc autem vincetus ie. u. christi. quasi diceret mea senectus 2 in carceratio monere te dñt ad acquiescenduz meo deprecationi que subditur cum dicitur. **af** Obsecro te p̄ meo filio. spirituali. **ag** Quem genui in fide. **ah** In viculis. existens: ppter quod tenerius ipm̄ viligo. **ai** Qui tibi aliqui inutilis fuit. tua tollendo quando erat infidelis. **aj** Nunc autem. regeneratus in christo. **ak** Et mihi 2 tibi vtilis. seruiedo fidelis 2 mihi et tibi. **al** Quem remisisti tibi. melioratum. **am** Quasi illū vt mea viscera suscipe. id est vt situm meum: charissimum ac si fuisset genitus ex meis visceribus. **an** Quem ego volueram mecum retinere vt pro te. qui filius meus es iam diu. **ao** Tibi ministraret. ca. j. sit